

Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi (ATA 122)

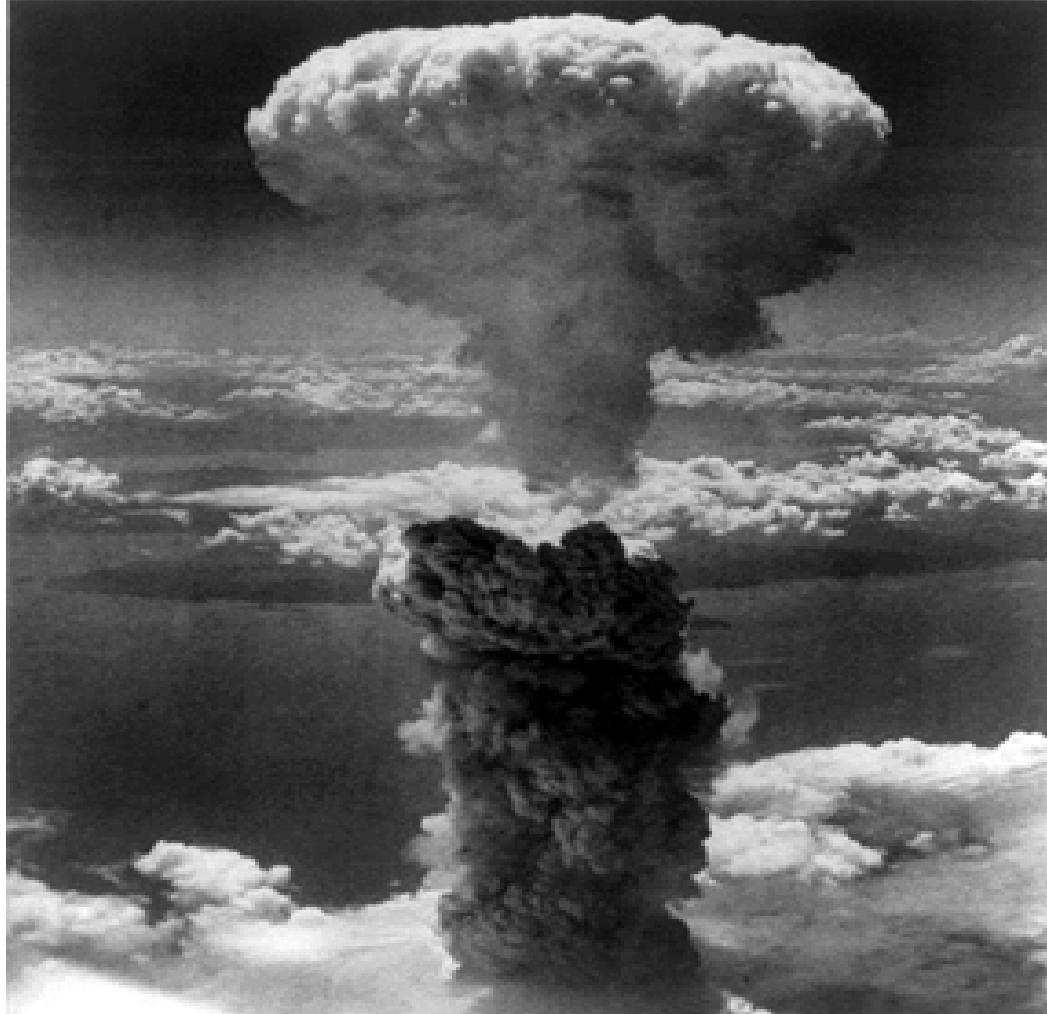
10.Ders

Atatürk'ten Sonra Yaşanan İç ve Dış Politik Gelişmeler

Dersin Hedefi

II. Dünya Savaşı yıllarında Türkiye'nin savaştan uzak durmaya çalışması ve savaşın etkilerinden kurtulmak için gösterdiği çabaların anlatılması ve II. Dünya Savaşı'na genel bir bakış.

Atatürk'ten Sonra Yaşanan İç ve Dış Politik Gelişmeler

Atatürk'ten Sonra Yaşanan İç ve Dış Politik Gelişmeler

II. Dünya Savaşı Yıllarında Türkiye

Alınan Ekonomik Tedbirler

Atatürk'ün ölümünden sonra, Türkiye Büyük Millet Meclisi 11 Kasım 1939'da oybirliği ile İsmet İnönü'yü Türkiye'nin 2. Cumhurbaşkanı olarak seçti. İsmet İnönü'nün temel politikası Türkiye'yi dünya krizinin yaşandığı bir dönemden en az zararla çıkarmak olmuştur. İnönü, 1939 yılında patlak veren II. Dünya Savaşı'ndan Türkiye'yi uzak tutarak, tarafsız kalmasını sağlamıştır. Ancak savaş, başarıyla yürütülen tarafsızlık politikasına rağmen, Türkiye ekonomisinin 1930'larda ulaştığı gelişmişlik düzeyinin gerilemesine neden olmuştur.

Atatürk'ten Sonra Yaşanan İç ve Dış Politik Gelişmeler

A. Milli Korunma Kanunu

Milli Şef döneminde, II. Dünya Savaşı'nın kötü etkilerini en aza indirmek üzere bir dizi ekonomik tedbir alınmıştır. 1940'ın Ocak ayında istifçiliğin, vurgunculuğun ve savaşın çıkışından beri süren yoksulluğun önüne geçmek amacıyla, Milli Korunma Kanunu yürürlüğe konmuştur. Temel ihtiyaç maddelerine narh uygulanarak kiralar Nisan 1940 seviyesinde dondurulmuştur. Çalışma süresi günde üç saat uzatılarak birçok işyerinde haftalık tatiller kaldırılmıştır. Dolaylı vergiler ise şeker, çay, ulaşım gibi temel gereksinimlerde önemli ölçüde artırılmıştır.

Atatürk'ten Sonra Yaşanan İç ve Dış Politik Gelişmeler

B. Varlık Vergisi Savaş yıllarının olağanüstü koşullarında bir yandan yoksulluk ve yoksunluk artarken öte yandan tarım ürünlerinin fiyatlarının yükselmesinden dolayı bol kazanç sağlayan büyük çiftçiler ile ihraç mallarının yüksek fiyatları ve ithal malların kıtlığından yararlanan tüccar ve komisyoncular büyük kârlar elde ediyordu. Fiyatların arttığı ve kıtlığın mevcut olduğu savaş ortamında bu kesimler oldukça zenginleşmiş ve karaborsa yaygınlaşmıştı.

Atatürk'ten Sonra Yaşanan İç ve Dış Politik Gelişmeler

Daha çok zenginleşen bu çiftçilerin neredeyse tamamı Müslüman Türk, tüccarlar ise Rum, Ermeni ve Yahudi azınlıktan oluşmaktaydı. Bu olağanüstü savaş koşullarının ortaya çıkardığı serveti vergilendirmek üzere hükümet 11 Kasım 1942'de Varlık Vergisi Kanunu'nu kabul etmiştir.

Atatürk'ten Sonra Yaşanan İç ve Dış Politik Gelişmeler

Büyük toprak sahipleri ve savaştan yüklü kazanç elde etmiş olanlardan alınmak üzere yürürlüğe konulan bu vergiyle 360 milyon dolar civarında bir gelir elde etmek hedeflenmişti. Varlık Vergisi, “servet ve olağanüstü kazançları” bir defaya mahsus olmak üzere vergilendirmiştir. Varlık Vergisi Kanunu’na göre borçlarını ödemeyenlerin önce toplama merkezlerine getirilmesi suretiyle Çalışma Kamplarına gönderilecekleri ilan edilmiş ve hastalık veya sakatlık dışında hiç kimsenin sevkinin ertelenmeyeceği açıklanmıştı.

Atatürk'ten Sonra Yaşanan İç ve Dış Politik Gelişmeler

Varlık Vergisi borcuna karşılık Erzurum/Aşkale çalışma kampına gönderilecek 32 kişilik ilk kfile, 27 Ocak 1943'te yola çıkarılmıştır. Yaz aylarında Aşkale'ye gönderilenlerin sayısı 600 civarına ulaşmıştır.

Atatürk'ten Sonra Yaşanan İç ve Dış Politik Gelişmeler

27 Ocak- 3 Temmuz 1943 tarihleri arasında tümü Gayrimüslimlerden oluşmak üzere Aşkale'ye toplam 1229 kişi gönderilmiştir. Varlık Vergisi Kanunu 15 Mart 1944'te kaldırılmış, tahsil edilemeyen vergiler de silinmiştir. Müslüman ve gayrimüslimleri kapsayan bu vergi nedeniyle pek çok gayrimüslim varlıklarını (gayrimenkuller, fabrikalar, vb.) satmak zorunda kalmış ve ülkede Osmanlı devleti zamanından beri ticari denetimi ellerinde bulunduran gayrimüslimler yerine yeni bir Müslüman burjuvazisi oluşmaya başlamıştır.

Atatürk'ten Sonra Yaşanan İç ve Dış Politik Gelişmeler

C. Toprak Mahsulleri Vergisi

15 Mayıs 1943'te Meclis'e sunulan kanunun gerekçesine göre “ekonomik zorlukların toplumda dengeli bir biçimde paylaşılması için maliyet fiyatlarının birkaç misli derecesinde artan toprak mahsullerinden vergi alınması” kararlaştırılmıştır. Savaş ortamının olağanüstü bir yasası olarak düşünülmüş Toprak Mahsulleri Vergisi'yle çiftçiler yetiştirdikleri ürünün % 10'unu nakden ya da aynen vergi olarak devlete vereceklerdi. Vergi aşara benzeyen, fakat mültezime başvurmadan doğrudan devlet tarafından toplanan bir vergiydi. Toprak Mahsulleri Vergisi 1946 yılında yürürlükten kaldırılmıştır.

Atatürk'ten Sonra Yaşanan İç ve Dış Politik Gelişmeler

Atatürk'ten Sonra Yaşanan İç ve Dış Politik Gelişmeler

D. Köy Enstitüleri 1940'lara gelindiğinde, Atatürk döneminde “milletin efendisi” olarak ilan edilen köylünün istenilen refah ve yaşam düzeyine getirilememiş olduğu görülerek birtakım tedbirlere başvurulmuştur. Mevcut okullar 3 yıllık okullardır ve buralarda, Atatürk döneminde başlatılmış olan uygulamanın devamı olarak çoğunlukla askerliğini onbaşı ya da çavuş olarak yapmış köylüler öğretmenlik yapmaktadır. Atatürk'ten sonra İsmet İnönü, köyde eğitim projesini devralarak hayatını eğitime adanmış felsefe hocası Hasan Âli Yücel'i Milli Eğitim Bakanlığı'na getirmiştir.

Atatürk'ten Sonra Yaşanan İç ve Dış Politik Gelişmeler

Hasan Âli Yücel, üniversiteler kanununu çıkararak üniversite özerkliğini güvence altına almaya çalışmış, dünya klasiklerinin çevrilmesi için bir tercüme bürosu kurdurmuş ve 500'den fazla eseri Türkçeye kazandırmıştır. Ancak Hasan Âli Yücel'in en büyük başarısı, Cumhuriyet Türkiye'sinin de en büyük hamlelerinden biri olan Köy Enstitüleri'ni kurması olmuştur .

Atatürk'ten Sonra Yaşanan İç ve Dış Politik Gelişmeler

İnönü, 1946 Ekiminde yaptığı bir konuşmada;

“Bütün siyasi ve askeri hayatımdaki vazifelerin hiçbirini kale almadan diyebilirim ki, öldüğüm zaman Türk milletine iki eser bırakmış olacağım. Bunlardan biri köy okulları, diğeri de müteaddit partilerdir” demiştir. İnönü, köy okulları sözüyle Köy Enstitüleri'nden bahsetmektedir.

Atatürk'ten Sonra Yaşanan İç ve Dış Politik Gelişmeler

Köy Enstitüleri ile başlayan hareket köy birlikleri, kombinalar, kooperatifler ve toprak reformu çerçevesinde genişletilerek bir köylü devrimi niteliği kazanmıştır. Hasan Âli Yücel bir yasa tasarısı hazırlatarak ülkeyi, tarım koşullarına göre her biri 3-4 ili kapsayan 21 bölgeye ayırdı. Bu 21 bölgenin en uygun yerlerine birer köy enstitüsü kurulacaktı. Enstitüler şehirlerden uzakta olacak, ancak mümkün olduğunca tren istasyonuna yakın bir yere kurulacaktı.

Atatürk'ten Sonra Yaşanan İç ve Dış Politik Gelişmeler

Bu enstitülerde köyün kalkınması için gerekli öğretmenler yetiştirilecekti. Ancak öğretmen sadece okuma-yazma öğretmekle kalmayacak, aynı zamanda köylüye modern tarım tekniklerinden marangozluğa, müzikten hasta tedavisine kadar her konuda eğitim verecekti.

Atatürk'ten Sonra Yaşanan İç ve Dış Politik Gelişmeler

Daha önce açılan 4 öğretmen okulunun da (Kırklareli Kepirtepe, İzmir Kızılçullu, Eskişehir Çifteler, Kastamonu Gölköy) enstitüye dönüştürülmesiyle 1940-47 arasında toplam 17 Köy Enstitüsü açılmıştır.(Sakarya Arifiye, Antalya Aksu, Balıkesir Savaştepe, Isparta Gönen, Adana Düziçi, Kayseri Pazarören, Trabzon Beşikdüzü, Kars Cılavuz, Malatya Akçadağ, Konya İvriz, Ankara Hasanoğlan, Sivas Pamukpınar, Erzurum Pulur ,Diyarbakır Dicle, Aydın Ortaklar, Van Erciş). Bu enstitülerden mezun olanların atanacakları köylerde 20 yıl mecburi hizmet yapacakları karara bağlanmıştır.

Atatürk'ten Sonra Yaşanan İç ve Dış Politik Gelişmeler

Böylece yerel/köylü aydınlar yetiştiriliyor ve köylerin kalkınmasının sorumluluğu o bölgeden çıkmış aydın köylülere emanet ediliyordu. Bu usulle hem geri kalmış bölgeleri kalkındırmak hem de olası göç hareketlerini önlemek hedeflenmekteydi. Okulların adının bilgiyi iş haline getirerek uygulayan bir eğitim sistemi öngöröldüğü için “enstitü” olması kararlaştırılmıştı.

Hasan Âli Yücel, kendisiyle birlikte bu projede yer alan İsmail Hakkı Tonguç ile birlikte enstitülerin yerlerini belirlemiş ve 17 Nisan 1940 tarihinde Köy Enstitüleri yasası, mecliste muhalefet edilmesine rağmen çıkarılmıştır.

Atatürk'ten Sonra Yaşanan İç ve Dış Politik Gelişmeler

1954 yılına kadar Köy Enstitüleri'nde 25 bin öğretmen yetiştirilerek büyük bir başarı elde edilmiştir. Bu öğretmenler yalnızca Milli Eğitim müfredatını uygulamak üzere değil aynı zamanda çağdaş tarım işçisi, yapı ve marangozlukta usta, asgari sağlık bilgisine sahip, köylünün hükümet kapısındaki işlerini çözebilecek bilgi ve yetkinlikte öğretmenler olarak yetiştirilmiştir. Bu öğretmenler aynı zamanda yöre köylüsü oldukları için köylülerle kolaylıkla iletişim kurabileceklerdi. Atatürk Devrimi'nin Türkiye'de kök salmasında ve köylere kadar yayılmasında Köy Enstitülerinin önemli katkıları olmuştur.

Atatürk'ten Sonra Yaşanan İç ve Dış Politik Gelişmeler

Sıkıntılı savaş yılları içinde doğan ve gelişen bu kuruluşlar, siyasal çekişmelerden payını almışlardır. Kırsal kesimin geleneksel yapısı içinde yepyeni işlevleri ile ister istemez belli bir kesimin şiddetli tepkisini çekmişlerdir. Bizzat yaratıcısı olan siyasal gücün içindeki kırsal kesimle bağlantılı bazı güçler bile, doğal olarak Enstitülerin karşısında tavır koymuşlardır. Savaş sonrasında bu tepkilerin güçlenmesi üzerine Köy Enstitüleri gelişmelerini sürdürememiş, önce yöneticileri ve başta İ. Hakkı Tonguç değiştirilmiş, iktidarın 1950'de el değiştirmesinden sonra başlangıçtaki felsefesinden uzaklaşmış, 1954 yılında da İlk öğretmen okulları biçiminde düzenlenerek varlıklarını yitirmişlerdir.

Atatürk'ten Sonra Yaşanan İç ve Dış Politik Gelişmeler

E. Çiftçiyi Topraklandırma Kanunu İsmet İnönü ve Tarım Bakanı Şevket Raşit Hatipoğlu'nun girişimiyle hazırlanan Çiftçiyi Topraklandırma Kanunu'nun 17. maddesine göre, topraksız ya da az topraklı çiftçiyi topraklandırmak için devlet, büyük toprak sahiplerinin topraklarını kamulaştırabilecekti. Kamulaştırma, gerekirse toprak sahibine yalnızca 50 dönüm toprak bırakacak kadar kapsamlı olabilecekti.

Atatürk'ten Sonra Yaşanan İç ve Dış Politik Gelişmeler

Yasanın 21. maddesine göre, kamulaştırma bedelleri de gerçek değere göre değil, arazi vergisine matrah olarak beyan edilen değerinden ödenecekti. Bu hüküm, Meclis'te toprak sahibi olan milletvekillerinin muhalefetiyle karşılandı. Aydın'ın büyük toprak sahiplerinden olan Adnan Menderes, yasaya muhalefet edenlerin başında geliyordu.

Atatürk'ten Sonra Yaşanan İç ve Dış Politik Gelişmeler

Meclisteki muhalefete rağmen İsmet İnönü'nün büyük çabalarıyla yasa 11 Haziran 1945'te TBMM tarafından kabul edilmiştir. Ancak bu yasanın mimarı olan Şevket Raşit Hatipoğlu daha sonra kurulan hükümetlerde yer almamıştır. 1948 yılında kurulan hükümette Tarım Bakanlığı, Adana'nın büyük toprak sahibi olan Cavit Oral'a verilmiştir. Bundan sonraki süreçte Çiftçiyi Topraklandırma Kanunu uygulanamamış, yalnızca hazine topraklarının bir bölümü çiftçilere dağıtılmıştır.

Atatürk'ten Sonra Yaşanan İç ve Dış Politik Gelişmeler

II. Dünya Savaşı ve Türk Dış Politikası

I. Dünya Savaşı'ndan sonra imzalan barış antlaşmaları devletler arasında kalıcı bir barış sağlayamamıştı. 28 Haziran 1919'da Almanya ile İtilaf devletleri arasında imzalanan Versay Antlaşması'yla topraklarının büyük bir kısmını kaybeden ve ağır ekonomik yükümlülükler altına giren Almanya 1920'li yılların ikinci yarısından itibaren sanayisini yeniden güçlendirmeye başlamış, ham madde arayışına girmiş ve kaybettiklerini yeniden elde edebilmek için İtalya ve Japonya ile ittifaklar kurmuştur.

Atatürk'ten Sonra Yaşanan İç ve Dış Politik Gelişmeler

Bu amaçla yola çıkan Almanya 1 Eylül 1939'da Polonya'ya saldırmış, 3 Eylül 1939'da İngiltere ve Fransa'nın da Almanya'ya savaş ilan etmesiyle II. Dünya Savaşı başlamıştır.

Atatürk'ten Sonra Yaşanan İç ve Dış Politik Gelişmeler

Polonya'nın sonunun yakın olduğunu gören Sovyetler de harekete geçmiş ve 17 Eylül sabahı Sovyet orduları Polonya topraklarına girmişlerdir. Bundan sonraki süreçte Almanya, Japonya ve İtalya Mihver devletleri SSCB, Fransa, İngiltere ve ABD Müttefik devletleri cephesini oluşturmuş ve böylece II. Dünya Savaşı'nın tarafları ortaya çıkmıştır.

Atatürk'ten Sonra Yaşanan İç ve Dış Politik Gelişmeler

A. İngiltere ve Fransa ile İlişkiler

Türkiye, Mihver ve Müttefik devletlerin ısrar ve baskılarına rağmen II. Dünya Savaşı'nda barışçı bir dış politika ve denge siyaseti izleyerek tarafsızlığını korumuş ve savaşın dışında kalmayı başarabilmiştir. Savaşın başladığı 1939 yılından itibaren savaşın sonuna kadar Türkiye, Mihver ve Müttefik devletlerle çeşitli antlaşmalar imzalayarak dış politikasında her iki tarafa karşı aynı uzaklıkta durmuştur.

Atatürk'ten Sonra Yaşanan İç ve Dış Politik Gelişmeler

İtalya'nın Arnavutluk'u işgal etmesi üzerine yaklaşan Mihver tehlikesi üzerine Akdeniz'in güvenliğini sağlamak amacıyla 19 Ekim 1939'da Türkiye-İngiltere-Fransa Karşılıklı Yardım Antlaşması imzalanmıştır. Antlaşmaya göre Türkiye bir Avrupa devleti tarafından saldırıya uğrarsa İngiltere ve Fransa'dan yardım görecektir. Buna karşılık İngiltere ve Fransa'ya yönelik Akdeniz'de bir saldırı olursa Türkiye de İngiltere ve Fransa'ya yardım edecektir. Görüldüğü gibi Üçlü İttifak ile Türkiye, İngiltere ve Fransa olası bir İtalyan saldırısında birbirlerine her türlü yardımı yapma konusunda anlaşmaya varmışlardır.

Atatürk'ten Sonra Yaşanan İç ve Dış Politik Gelişmeler

1943 yılına gelindiğinde Müttefik devletler Türkiye'nin savaşa kendi taraflarında girmesi konusunda ısrarlarını artırmışlar ve bu amaçla İngiliz Başbakanı Churchill Türkiye'ye gelmiş ve 30-31 Ocak'ta Adana'da İsmet İnönü, Başbakan Şükrü Saraçoğlu ve Dışişleri Bakanı Numan Menemencioğlu'nun da katıldığı Adana Konferansı yapılmıştır. Ancak bu konferansta Türk tarafı savaşa girme konusunda ikna olmamıştır.

Atatürk'ten Sonra Yaşanan İç ve Dış Politik Gelişmeler

B. Almanya ile İlişkiler Türkiye aynı dönemde Almanya ile de ilişkilerini sürdürmüştür. Türkiye-İngiltere ve Fransa arasında imzalanan Üçlü Pakt, Türk-Alman ticari ilişkilerinin tamamen durmasına yol açmış ancak 18 Haziran 1941'de, Türkiye'nin savaş dışında kalmasını sağlayan önemli anlaşmalardan biri olan Türk-Alman Saldırmazlık Paktı imzalanmıştır.

1941 yılında imzalanan Türk-Alman dostluk antlaşması gereğince Almanya, Türk topraklarına saldırmayacaktır. Buna karşılık Türkiye de diğer devletlere karşı tarafsızlığını korumaya devam edecektir. 18 Nisan 1943'te yapılan Türk-Alman Ticaret Antlaşması'yla da Almanlar, 1944'te Türkiye'nin toplam ihracatındaki paylarını yüzde 78.2'ye çıkarmışlardır.

Atatürk'ten Sonra Yaşanan İç ve Dış Politik Gelişmeler

C. Sovyetlerle İlişkiler 1939'da, Türkiye Sovyetler Birliği ile anlaşma yolları bulmak konusunda bazı girişimlerde bulunmuşsa da sonuç alamamıştır. Aynı yıl Türkiye'nin İngiltere ve Fransa ile Üçlü İttifak'ı imzalaması Türk-Sovyet ilişkilerinde yeni bir gerilime yol açmıştır. 22 Haziran 1941'de Almanya'nın Sovyetler Birliği'ne saldırması üzerine Sovyetler Birliği'nin Müttefik devletleriyle ilişki kurması, Türk-Sovyet ilişkilerinde de nispi bir düzelmeye yol açmıştır.

Atatürk'ten Sonra Yaşanan İç ve Dış Politik Gelişmeler

Alman saldırısı sırasında Moskova'ya giden İngiliz Dışişleri Bakanı ile görüşen Stalin, bu görüşmede Türkiye'ye On İki Adanın verilmesini ve hatta Bulgaristan ve Kuzey Suriye'den de toprak ayrılmasını istemiştir. En başta İngiltere bu teklifi geri çevirirken Türkiye de Sovyetlerin toprak vaadine sıcak bakmamıştır.

Atatürk'ten Sonra Yaşanan İç ve Dış Politik Gelişmeler

Sovyetler Birliği'nin tüm ısrarlarına rağmen Türkiye'nin savaşa girmemesi ve Sovyetlerin Almanlar tarafından işgali üzerine Türkiye'nin işbirliği girişimi içinde bulunmaması Türk-Sovyet ilişkilerinin tümüyle kopmasına neden olmuştur. Ana maddelerinden biri Türkiye'nin savaşa girişinin sağlanması olan 13 Ekim 1943 tarihli Moskova Konferansı'nda Sovyetler gerekirse “baskı yoluyla” Türkiye'nin savaşa sokulması fikrini savunmuştur.

Atatürk'ten Sonra Yaşanan İç ve Dış Politik Gelişmeler

Nihayet Temmuz 1944'te Müttefiklerin yoğun baskısı sonucu Türkiye Almanya ile tüm ilişkilerini kesme kararı aldığında Sovyetler Birliği, Türkiye'nin geç kalmış bu tutumunu şiddetle eleştirmiştir. 4-11 Şubat 1945 tarihleri arasında toplanan Yalta Konferansı'nda da Sovyetler Birliği Türkiye'ye karşı bu tutumunu sürdürecektir ve Boğazların statüsünün Sovyetler Birliği lehine değiştirilmesini isteyecektir.

Atatürk'ten Sonra Yaşanan İç ve Dış Politik Gelişmeler

D. Amerika'nın Savaşa Girmesi ve Birleşmiş Milletler Örgütü

7 Aralık 1941 sabahı Japon uçaklarının Hawaii'de Pearl Harbor'da bulunan Amerikan üslerine ani baskınıyla Amerika da II. Dünya Savaşı'na dahil olmuştur. Amerika'nın savaşa girmesiyle birlikte İngiltere ve Amerika arasında yapılacak işbirliğini görüşmek üzere Churchill 22 Aralık 1941'de Washington'a gitmiş ve Başkan Roosevelt ile yaptığı görüşmelerden sonra,

Atatürk'ten Sonra Yaşanan İç ve Dış Politik Gelişmeler

Almanya'ya karşı savaşa katılan 26 devletin (Birleşik Amerika, İngiltere, Sovyet Rusya, Çin, Avustralya, Belçika, Kanada, Küba, Kosta-Rica, Çekoslovakya, Dominik Cumhuriyeti, Salvador, Yunanistan, Guatemala, Haiti, Honduras, Hindistan, Lüksemburg, Hollanda, Yeni Zelanda, Nikaragua, Norveç, Panama, Polonya, Güney Afrika Birliği, Yugoslavya) imzası ile 1 Ocak 1942 de bir Birleşmiş Milletler Demeci yayınlanmıştır.

Atatürk'ten Sonra Yaşanan İç ve Dış Politik Gelişmeler

Bu demeçte, zafer elde edilinceye kadar işbirliği yapılacağı ifade edilmektedir. Böylece, savaştan sonra kurulacak Birleşmiş Milletler Örgütü'nün ilk adımı atılmış oluyordu.

26 Haziran 1945'te, 51 devletin oybirliği ile kabul edilen Birleşmiş Milletler Antlaşması'nın imzalanması ile ilk uluslararası örgüt olan Milletler Cemiyeti'nden sonra yine uluslararası bir işbirliği örgütü olan Birleşmiş Milletler kurulmuştur.

Atatürk'ten Sonra Yaşanan İç ve Dış Politik Gelişmeler

Örgütün amacı, antlaşma metninin başında yazılı bulunan “bir insan yaşamında iki kez insanlığa tarif edilmez acılar yaşatan savaş felaketinden gelecek kuşakları korumaya kararlı olan biz, Birleşmiş Milletler halkları” ifadesine ek olarak ;

- a) Uluslararası barış ve güvenliğin korunması
- b) İnsan haklarının korunması
- c) İktisadi ve sosyal kalkınma
- d) Çok taraflı diplomasi yoluyla devletlerarası ilişkilerin geliştirilmesi olarak belirlenmiştir.

Atatürk'ten Sonra Yaşanan İç ve Dış Politik Gelişmeler

Antlaşmasının ikinci maddesine göre Birleşmiş Milletler Örgütü'nün ilkeleri şöyle tespit edilmiştir:

Atatürk'ten Sonra Yaşanan İç ve Dış Politik Gelişmeler

1. Bütün üyelerin egemen eşitliği. (Eşitliğin esas olduğu Genel Kurul ve Ekonomik ve Sosyal Konsey ile büyük güçlerin yetkisi altında bulunan Güvenlik Konseyi)
2. Devletlerin ulusal yetki alanına giren konulara karışılmaması. (Ancak barışın korunması, insan hakları ve sömürge konularında pek çok kez devletlerin ulusal yetki alanlarına karışılmıştır)
3. Devletlerarası ilişkilerde kuvvete başvurma yasağı, uyuşmazlıkların barışçı yollarla çözülmesi
4. Devletlerin toprak bütünlüğü ve siyasi bağımsızlığına karşı güç tehdidi kullanma yasağı.

Atatürk'ten Sonra Yaşanan İç ve Dış Politik Gelişmeler

D. Türkiye'nin Savaşa Girişi

Savaşın başından itibaren Türkiye'nin savaşa katılması isteyen Müttefik devletler, 1943 yılından sonra Türkiye'ye baskılarını artırmışlardı. Türkiye, Müttefik devletlerin bu isteğini, mühimmat eksikliğini neden göstererek geri çevirmiş ve ancak bu eksikliklerinin tamamlanmasıyla savaşa girebileceğini bildirmiştir. Öte yandan Müttefik devletlerin Türkiye'nin Almanya ile ilişkilerini tamamen kesmesi isteğine Türkiye, Almanların cephelerden geri çekilmeye başladığı 1944 Ağustos'unda net bir cevap vermiş ve Almanlarla olan tüm siyasal ilişkilerine son vermiştir.

Atatürk'ten Sonra Yaşanan İç ve Dış Politik Gelişmeler

E. II. Dünya Savaşı Sırasında Toplanan Konferanslar

Müttefik devletler savaş sırasında durum değerlendirmesi yapmak ve savaştan sonra kurulacak yeni dengeler üzerinde anlaşmaya varmak üzere 1943 yılından itibaren bir dizi konferans yapmıştır. Bu konferanslar, savaşın seyrini etkilediği gibi savaş sonrasındaki gelişmelerin ve dünyanın kurulacak yeni düzenin de temelini hazırlamıştır. Müttefik devletler arasında 1943-1945 yılları arasında şu konferanslar yapılmıştır:

Atatürk'ten Sonra Yaşanan İç ve Dış Politik Gelişmeler

Yalta Konferansı (4-11 Şubat 1945)

Yalta Konferansı'nda alınan kararlar doğrultusunda Türkiye'nin savaştan sonra kurulacak Birleşmiş Milletler Teşkilatına (BM) katılabilmesi için 1 Mart 1945 tarihinden önce Almanya'ya savaş ilan etmesi gerekiyordu. Bunun üzerine Türkiye, savaş dışı kalma politikasını bırakarak Almanya ve Japonya'ya 23 Şubat 1945 tarihinde savaş ilan etmiştir. Savaşın sonunun belli olduğu günlerde yapılan bu savaş ilanı, Türkiye'nin savaşa fiilen girmeden galip devletler arasında yer almasını ve BM'ye kurucu üye olmasını sağlamıştır.

Atatürk'ten Sonra Yaşanan İç ve Dış Politik Gelişmeler

Kasablanca Konferansı (14-24 Ocak 1943), Washington Konferansı (12- 26 Mayıs 1943), Quebec Konferansı (12- 24 Ağustos 1943), Moskova Konferansı (19 Ekim- 1 Kasım 1943), Kahire Konferansı (22- 26 Kasım 1943), Tahran Konferansı (28 Kasım- 1 Aralık 1943), Dumbarton Oaks Konferansı (21 Ağustos- 7 Ekim 1944), Yalta Konferansı (4- 11 Şubat 1945), San Fransisko Konferansı (25 Nisan- 26 Haziran 1945) ve Potsdam Konferansı (17 Temmuz- 2 Ağustos 1945).

Atatürk'ten Sonra Yaşanan İç ve Dış Politik Gelişmeler

Bu konferanslar arasında, savaşın Müttefiklerin zaferiyle sonuçlanacağını iyice belli olduğu günlerde Roosevelt, Churchill ve Stalin arasında yapılan Yalta konferansında alınan kararlarla, savaş sonunda yapılacak barışın esasları tespit edilirken yeni dünya düzeninin yeni dengeleri de belirlenmiştir. Yalta Konferansı'ndan en hoşnut olarak ayrılan taraf Amerika Başkanı Roosevelt olmuştur. İngiltere'yi temsil eden Churchill ise bu toplantıda umduğunu elde edememiştir.

Atatürk'ten Sonra Yaşanan İç ve Dış Politik Gelişmeler

Bu konferansla birlikte Amerika ve İngiltere arasındaki büyük ittifak son bulmuş ve iki büyük devlet arasında rekabet ve mücadele başlamıştır. Yalta Konferansı'nın arkasından Sovyet Birliği, 19 Mart 1945'te 1925 tarihli Türk-Sovyet Tarafsızlık ve Saldırmazlık Paktı'nı feshetmiştir.

Atatürk'ten Sonra Yaşanan İç ve Dış Politik Gelişmeler

Türkiye'ye verilen notada, “özellikle II. Dünya Savaşı sırasında ortaya çıkan esaslı değişmeler sebebiyle, bu antlaşma artık yeni şartlara uymamakta ve ciddi değişikliğe ihtiyaç duyulmaktadır” denmektedir. Sovyetler, 7 Haziran 1945'te Türk hükümetine verdiği notada, Kars ve Ardahan bölgelerinin Rusya'ya terki ile Boğazlarda Sovyetlere üs verilmesini de istemişlerdir.

Atatürk'ten Sonra Yaşanan İç ve Dış Politik Gelişmeler

F. II. Dünya Savaşının Sonu ABD'nin savaşa girmesi ve Almanların Sovyetler Birliği işgalinde başarısız olmalarının ardından savaşın dengesi bir daha değişmemek üzere Müttefik devletler lehine kaymıştı. Müttefik kuvvetlerinin İtalya içlerine doğru ilerlemesi üzerine İtalya, 8 Eylül 1943'te Müttefiklerle ateşkes imzalayarak “kayıtsız şartsız” teslim olmuştu.

Atatürk'ten Sonra Yaşanan İç ve Dış Politik Gelişmeler

Nisan 1945'te Berlin'e giren Müttefik askerleriyle Almanlar arasında sokak savaşları cereyan etmiş, sokak savaşları sürerken 30 Nisan 1945'te Hitler intihar etmişti. Hitler'in intiharından sonra Berlin 2 Mayıs 1945'te teslim olmuştur. 7 Mayıs'ta da Almanlar “kayıtsız şartsız” teslim belgesini imzalamışlardır.

Atatürk'ten Sonra Yaşanan İç ve Dış Politik Gelişmeler

İtalya ve Almanya'nın yenilgisi üzerine Amerikalılar savaşa kesin olarak son vermek amacıyla 6 Ağustos 1945'te Hiroşima'ya ve 9 Ağustos 1945'te Nagazaki'ye atom bombası atmıştır. Böylece savaş yalnızca Japonlar için değil tüm dünya için bitmiş ancak ne yazık ki bir facia ile son bulmuştu. Amerikan Başkanı Truman'ın 25 Temmuz 1945'te aldığı bir kararla, Japonya'ya insanlığın gördüğü en korkunç silahla saldırılmıştır. Başkan Truman, Japonların yeterli dersi alması için atom bombası atılacak hedefin rasgele bir hedef olmamasına, insanın az bulunduğu bir adanın seçilmemesine büyük önem vermiştir.

Atatürk'ten Sonra Yaşanan İç ve Dış Politik Gelişmeler

6 Ağustos sabahı atılan bomba sadece bir buçuk dakikada bu büyük şehri yerle bir ederken 240 bin kişinin hayatını kaybetmesine yol açmıştır. Bütün savaş boyunca İngiltere'nin sivil can kaybının 60.595 kişi olduğu göz önünde bulundurulduğunda bu kaybın boyutları daha iyi anlaşılabacaktır. 9 Ağustos 1945'te Amerika ikinci atom bombasını Nagazaki şehrine atmış ve orada da 260 bin nüfustan 73 bini anında yok olmuştur.

